

BOSHLANG'ICH TA'LIM TALABALARINING KREATIV FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI

Otajonova Malikabonu Sadulla qizi

Ma'mun universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi"
kafedrası mustaqil izlanuvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10158312>

Annotatsiya: Mazkur tezisda boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ xususiyatlarini rivojlantirishda pedagogik shart-sharoit va omillarning ahamiyati va asoslari haqida fikr-mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: kreativ faoliyat, ta'lim, tarbiya, fikrlash, o'z-o'zini anglash.

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu jamiyatda yashayotgan, o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishga qodir bo'lgan har bir erkin, kreativ insonni tarbiyalashga qaratilgan. Uzlüksiz ta'lim faoliyatining tamoyillaridan biri, ta'limning ustuvor yo'nalishi uning rivojlanishining asosiy ahamiyati, bilim, ta'lim va yuqori intellektning vakolatidir. Hozirgi vaqtda zamonaviy texnika va texnologiyalarni joriy etish inson faoliyati va ijtimoiy ongda sezilarli o'zgarishlarni talab qiladi. Darhaqiqat, dunyoni idrok etish va insonning hayotdagi roli o'zgaradi, dunyoni fikrlash va tushunishning yangi usullari shakllanadi, ma'naviy va amaliy o'zlashtirish usullarining yangi vositalariga o'tish mavjud.

Bo'lajak boshlang'ich maktab o'quvchisi faoliyatidagi kreativlik evristik ta'limning pedagogik asosidir, uning samarali o'quv faoliyatini belgilaydigan ilmiy g'oyalar. O'quvchilarda bilish jarayoni kreativlik natijasida yuzaga keladi. Tadqiqot jarayonida kreativ faollikni namoyish etish uchun maqsadli, rejalashtirilgan, standartlashtirilgan, o'z-o'zini anglaydigan harakatlar zarur. Bu shuni anglatadiki, talaba atrof-muhit ob'ektlari va ular haqida bilimga ega bo'ladi; ta'lim samaradorligini oshirish oldingi faoliyatga tayanishni talab qiladi.

Kreativlik-turli xil hayotiy vaziyatlarda paydo bo'ladi. Tajriba, ilhom, intilish va boshqalar inson ongidagi eng yuqori namoyon bo'lishdan tortib, uning namoyon bo'lishigacha bo'lgan kreativlik jarayonini o'z ichiga oladi. Insonning kreativ faoliyatga bo'lgan ehtiyoji faoliyatda ilgari amalga oshirilmagan yangi kreativ istakni anglatadi.

Ta'lim jarayonida talabalarining qobiliyatlarini rivojlantirish barcha imkoniyatini yaratish, ularning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish kelajakda yuqori salohiyat, ijtimoiy faollik, o'tkir fikrlash va aql - idrokni namoyon eta oladigan raqobatbardosh kadrlarni rivojlantirishning kalitidir. Bu davlatimizning ustuvor yo'nalishlaridan biri - har tomonlama rivojlangan shaxsni tarbiyalash g'oyasiga mos keladi.

Ta'limga yangi yondashuv-bu dars samaradorligini oshirish vositasi, yangi sifat darajasiga ko'tarilgan fanlararo aloqa shakli. Boshlang'ich ta'limdagi yangi yondashuv turli xil hayotiy voqealarni universal baholash emas, balki ularning munosabatlariga kompleks yondashuvdir. Masalan, integratsiyalashgan ta'limni amalga oshirishda buni har jihatdan sof ilmiy bilim, adabiyot, musiqa, san'at orqali namoyish etish mumkin. Bu talaba shaxsiyatining hissiy va axloqiy rivojlanishiga, uning kreativ tafakkurini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Talabalarining shaxsiyatini rivojlantirishga qaratilgan o'quv jarayonida uning psixologik, intellektual, kreativ xususiyatlari namoyon bo'ladi. Shu munosabat bilan boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ faoliyatini shakllantirish imkoniyatlari, ayniqsa o'quv jarayonida

kengroq. Chunki boshlang'ich ta'limda aqliy qobiliyatlar, talabalarning kreativ fikrlash darajasi faol rivojlanmoqda.

Boshlang'ich ta'limda talabalarning kreativ faoliyatini shakllantirish shartlari, birinchi navbatda, ushbu shartlarning paydo bo'lishi, amalga oshirilishi va rivojlanishi jarayonini anglatadi. Ular quyidagilardan iborat:

1. Talabalar o'zlarining kreativ faoliyatini shakllantirishda olishlari kerak bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar.
2. Kreativ faoliyatni shakllantirishda nazariy bilim va amaliyotning nisbati.
3. Kreativ faoliyatni shakllantirish uchun evristik muammoli vaziyatlarni yaratish.
4. Talabalarning kreativ faoliyatini shakllantirishga texnologik yondashuv.

Boshlang'ich ta'lim kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi, chunki shu bilan birga odam o'z qiziqishlari va moyilliklarini shakllantirish uchun poydevor qo'yishni boshlaydi. Mustaqil va jamiyat uchun tanqidiy fikrlashga qodir kreativ shaxslarga bo'lgan ehtiyoj bugungi kunda pedagogikaning dolzarb muammosi, talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishdir.

Kreativ ko'nikmani shakllantirishda talabalar egallashi kerak bo'lgan bilim, ko'nikma va ko'nikmalarga quyidagi talablar qo'yiladi:

- mavzu bo'yicha asosiy tushunchalar va qoidalarni o'zlashtirish;
- tanlangan mavzu bo'yicha vazifalarni mustaqil ravishda bajara olish;
- o'rganilayotgan mavzularning asosiy muammolarini tushunish;
- vazifalarni bajarishda o'quv qo'llanmalari va jihozlaridan, axborot texnologiyalaridan foydalana olish;
- o'z qobiliyatlarini namoyish eta olish va rivojlantirish;
- mavzu bo'yicha maqsadlar qo'yish, rejalar tuzish va natijalarni baholash imkoniyatiga ega bo'lish;
- mavzularni o'rganishda o'z nuqtai nazariningizni isbotlay olish;
- takliflarni tavsiya qila olish.

Ushbu talablar o'qituvchiga talabalarning qiziqishlarini, ularning o'quv faoliyatini, individual tendentsiyalarini bilishga imkon beradi va bu borada o'quv jarayonining tuzilishini aniqlashga yordam beradi.

Maqsadlarni yo'naltirish quyidagi aniq vazifalarni o'z ichiga oladi: talaba maqsadni aniq tushunishi, kreativ faoliyatda ijobiy motivatsiya va kreativlik hissi, bilimlar tizimi, kreativ faoliyatni tashkil etish, erishilgan natijalarni baholash qobiliyati va ko'nikmalariga ega.

Aslida, kreativ salohiyatni rivojlantirish bilimlarning amaliy va kreativ tarkibiy qismlarini o'z ichiga oladi.

Kreativ faoliyatning texnologik jarayoni tushuntirish, illyustrativ, reproduktiv, muammoli, qisman tadqiqot va tadqiqot kabi usullarga asoslangan. Ushbu jarayon tabiiy muzeylar va ko'rgazmalarga ekskursiyalar, video namoyishlar, uchrashuvlar, mavzuli kechalar, individual kreativ loyihalar, klublar, seminarlar, turli mavzulardagi suhbatlar, o'quvchilarning kreativ ko'rgazmalari, tanlovlar kabi an'anaviy va noan'anaviy tadbirlarni o'z ichiga oladi.

Hozirgi vaqtda evristik va muammoli ta'lim, talabalar tomonidan haqiqatni mustaqil izlash va ochib berishni o'z ichiga oladi, o'quv jarayonida faol ishtirok etmoqda. V. Karimova o'z tadqiqotida inson quyidagi fazilatlarga ega bo'lgan ilmiy faoliyatning uch turini tavsiflaydi:

- 1) tashqi dunyoni kuzatish jarayonida talabalar uchun zarur bo'lgan fazilatlar;

2) talabalarga faoliyatning kreativ ko'nikmasini rivojlantirish uchun sharoit yaratadigan kreativ faoliyatning fazilatlari;

3) talabalar kognitiv faoliyatni tashkil qilganda, ularning fazilatlari dastlabki ikki holatda - bilim va ijodda namoyon bo'ladi.

Shunday qilib, ta'limning asosiy vazifasi keyingi o'quv jarayonida muhim bo'lgan boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ ko'nikmalari va ko'nikmalarini shakllantirishdir. Boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ faolligini rivojlantirish ularning turli xil o'quv, amaliy, ijtimoiy faoliyati tajribasiga asoslanadi. Shu sababli, ta'lim standartlarida ta'limning faol, amaliy mazmuni, faoliyatning o'ziga xos vositalari, real hayotiy vaziyatlarda qo'llaniladigan bilim, ko'nikma va ko'nikmalarga alohida e'tibor beriladi.

References:

1. *Ишмухамедов Р., Абдукодиров А., Пардаев А.* Инновационные технологии в образовании (практические рекомендации для учителей образовательных учреждений). Ташкент, 2008. 87 с.
2. Безрукова В.С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога) [Текст] / В.С. Безрукова. – Екатеринбург: ПЕРО, 2000. – 937 с.
3. Madraximovich, K. E., & Ruzimovich, Y. J. (2021). Application of Problem-Based Teaching Methods in the Development of Mathematical Thinking Skills of Students. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 43-47.
4. Khudoynazarov, E. (2023). THEORETICAL FOUNDATIONS OF GROWING LOGICAL THINKING OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS. *International Bulletin of Engineering and Technology*, 3(5), 33-37.
5. Madrakhimovich, K. E. (2023). Didactic Principles of Developing Logical Thinking in Students. *New Scientific Trends and Challenges*, 97-100.
6. Худойназаров, Э. М., & Бекметова, З. З. Қ. (2022). ЎҚУВЧИЛАРДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ВА МЕТОДИК АСОСЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 1099-1107.
7. Эгамберган, Х. М., & Хўжаниёзова, Ш. Б. (2023). АЛ-ХОРАЗМИЙ-БАРЧА ЗАМОНЛАРНИНГ ЭНГ УЛУФ МАТЕМАТИГИ. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(1), 4-10.
8. Худойназаров, Э. М., & Авезова, Д. Ф. Қ. (2023). ИНСОН ФИКРЛАШИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(2), 310-317.
9. Худойназаров, Э. М., & Авезова, Д. Ф. Қ. (2023). ЎҚУВЧИЛАРДА МАНТИҚИЙ ФИКРЛАШНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(2), 289-297.
10. Сатлиқов, Ғ. Р., & Худойназаров, Э. М. (2022). ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ЎҚУВ-БИЛИШ ФАОЛЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ МУҲИМ ОМИЛЛАР. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 800-805.
11. Мадрахимович, Э. Х., & Ражабова, С. М. (2022). ЭВРИСТИК МЕТОД ЁРДАМИДА БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ ЎҚУВ ФАОЛЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕТОДЛАРИ. *Academic research in educational sciences*, 3(12), 315-323.
12. Худойназаров, Э. М., & Дўсчанова, М. М. (2022). БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМДА

ЎҚУВЧИЛАРДА ТАЯНЧ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 1108-1115.

13. Xudonazarov, E. M., Xasanova, D. S. Q., & Rimboyev, N. M. Q. (2022). МАТЕМАТИК BOSHQOTIRMALAR–BOSHLANG ‘ICH TA’LIMDA O ‘QUVCHILAR O ‘QUV FAOLIYATINI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(6), 174-181.

14. Худойназаров, Э. М. (2020). Устные упражнения как основа формирования и развития деятельности математического мышления у учащихся начальных классов. *International scientific review*, (LXXI), 93-94.

15. Худойназаров, Э. М., & Бобожонов, А. Б. СИНФДАН ТАШҚАРИ ИШЛАРДА ЎҚУВЧИЛАРИДА МАНТИҚИЙ ФИКРЛАШНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИИНОВАЦИОН ЖИХАТЛАРИ.

16. Худойназаров, Э. М. (2022). СИНФДАН ТАШҚАРИ ИШЛАР ЎҚУВЧИЛАР МАНТИҚИЙ ФИКРЛАШНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛИ СИФАТИДА: <https://doi.org/10.53885/edinres>. 2022.8. 08.032 Худойназаров Эгамберган Мадрахимович, катта ўқитувчи, Урганч давлат университети. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (8), 207-211.